

МАКЕТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ДИЗАЙНУ

У статті розглянуто сучасні тенденції розвитку дизайн-освіти в Україні, що має в пріоритеті підготовку висококваліфікованих фахівців з дизайну, здатних до креативності та новизни.

Виявлено, що сучасна вища освіта потребує орієнтиру, спрямованого на потреби нинішнього ринку, наближеного до європейської якості, це посилює попит на підготовку висококваліфікованих фахівців з дизайну.

Сформульовано специфіку дизайнерської діяльності, що полягає в проектуванні предметного світу, формотворення виробів, необхідних для життєдіяльності людини.

Проведений аналіз теоретичних праць вітчизняних та зарубіжних фахівців щодо використання макетування у навчально-виховному процесі в різних видах дизайну: промисловому, графічному та архітектурному.

Доведено плідний вплив практичної діяльності зі створення макетів, яка сприяє розвиненню візуального мислення і логіки, виробленню творчого індивідуального методу і формуванню: просторового мислення і навичок сприйняття пластики форм; почуття гармонії та естетичності; творчого бачення проблеми і нестандартності рішень; розвитку образного мислення і просторової уяви.

Визначено сутність професійного становлення як однієї з форм розвитку особистості, де суб'єкт діяльності, проявляючи себе в професійній діяльності, одночасно формує власне відношення до цієї діяльності, мотивів її виконання.

З'ясовано, що саме під час навчання у вищому навчальному закладі, виконуючи практичні завдання, студент одночасно сприймає навчальний матеріал, розуміє, запам'ятовує та застосовує його для вирішення навчально-професійних завдань. Через це професіоналізуються всі пізнавальні процеси студента, збагачується активний і пасивний словник. Професійної спрямованості набувають також пізнавальні якості і властивості особистості. Практичні завдання зі створення макетів різних об'єктів дизайну сприяють неординарності мислення молодих фахівців та індивідуальності підходів до розроблення авторських графічно-пластичних та об'ємних композицій; формують навички самостійної роботи, що розвиває композиційне мислення і творчу індивідуальність; знайомлять із сучасними матеріалами і технологіями; виховують у студентів уміння будувати свою роботу послідовно і поетапно, максимально наближуючи їх до реальних умов фахової діяльності.

Автором наголошується, що макетування у процесі професійного становлення майбутнього фахівця з дизайну набуває вагомого значення, поєднуючись із сучасними комп'ютерними технологіями, дає змогу втілювати сміливі дизайнерські задуми та допомагає українським дизайнерам проявити себе на достойному рівні в сучасних ринкових умовах.

Ключові слова: дизайн-освіта, дизайнер, види дизайну, професійне становлення фахівця, макет, макетування.

Постановка проблеми. У сучасній дизайн-освіті України простежується вплив зарубіжної дизайнерської освіти, історико-культурних і соціально-політичних умов національного прогресу. Професійна та вища освіта орієнтована на потреби нинішнього ринку, наближеного до європейської якості. Тому навчальні заклади, які відкривають дизайнерські спеціалізації, продовжують шукати методики та специфіку викладання спеціальних дисциплін з метою навчання та виховання професійних кадрів.

На нашу думку, важливою умовою здійснення якісної підготовки майбутніх фахівців у сфері дизайну повинна бути орієнтація на пізнання цілісного світу, проектування нової реальності, в якій би краса з доцільністю стали основою для

дизайнерської творчості, просторового формотворення майбутніх художників-конструкторів різних напрямів життєдіяльності суспільства.

Визнання того, що професійне зростання фахівців мистецького профілю набуває ефективності лише за умови задоволення їхніх художньо-естетичних потреб та ціннісних орієнтацій, актуалізує значення суб'єктивно-творчого фактору в організації професійної підготовки. Науковці вказують, що найбільш гармонійне й цілісне формування внутрішнього світу студента, його художньої свідомості, позитивної «Я-концепції» відбувається на основі особистісно-ціннісного підходу через різноманітні форми індивідуальної, групової та колективної роботи. Цей шлях дає змогу активізувати механізм загального та професійного

саморозвитку майбутнього фахівця, сприяє організації саморуку особистості до кінцевого результату [1, с. 162–163]. У цьому контексті важливо підкреслити, що навчально-професійна діяльність визначає професійне становлення студента, набуття ним професійно важливих знань, умінь і навичок, його особистісне зростання як фахівця.

Таким чином, важливим аспектом оптимізації підготовки у ВНЗ у даний час є посилення практичної спрямованості навчання, необхідність випуску насамперед багатопрофільних фахівців, які володіють водночас ґрунтовними вузькоспеціальними знаннями і навичками. Серед різноманіття профільних дисциплін нами було розглянуто «Макетування» як складову частину навчально-виховного процесу, що сприяє професійному становленню молодого спеціаліста, дає можливість оволодіти сукупністю знань та навичок різних стадій допроектного і проектного макетування та формоутворення; застосування різних матеріалів, їхні технологічні, конструкційні й імітаційні можливості; використання різних методів передачі візуальної трансформації площини; оволодіння технікою і навичками об'ємного моделювання об'єктів і їхніх елементів, передачу візуальної трансформації площини.

Вищевикладене дозволяє констатувати, що сучасна вища освіта потребує орієнтури, спрямованого на потреби сучасного ринку, наближеного до європейської якості. Тому актуальним постає питання професійної підготовки висококваліфікованого, конкурентоспроможного і креативного фахівця з дизайну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Система видів дизайну в даний час є багатокомпонентною. У кожному з них складається своя мова, свої засоби, стилістика, а найголовне – дизайн-діяльність завжди орієнтована на певний об'єкт проектування, в якому фокусується дизайнерський образ, функціональна структура, форма об'єкту, уособлюються його естетичні властивості, реалізується поетапна структура процесу проектування.

Було проаналізовано роль макету в різних видах дизайну та на різних етапах проектування дизайн-продукту. Розглянуто публікації, в яких частково висвітлена дана проблема.

Зокрема, розробка промислового дизайну включає в себе багато етапів, від ескізів до створення макету та прототипування. В.Я. Даниленко розглядає роль макету в дизайні та відмічає, що, окрім проробки в макетах найзагальніших рис об'ємно-просторових властивостей об'єкта, дизайнер «програє» варіанти композиційних рішень, імітуючи реальні конструкційні та оздоблювальні матеріали макетними, і має на увазі певну технологію [2, с. 279].

Макетування також має вирішальну роль у дизайні архітектурного середовища, що поля-

гає в проектуванні системи будівель та споруд, які формують просторове середовище для життя і діяльності людей відповідно до законів краси. Певний художній вигляд архітектури створюється за допомогою засобів архітектурної композиції, до яких належить: архітектоніка, масштаб, пропорції та ритмічні відношення, пластика, фактура та кольори, що визначаються на етапах пошукового макетування.

У цьому аспекті ми розділяємо думку Ю.М. Калинина, який відзначає, що макет у сукупності з ортогональними і перспективними проєкціями становить ті основні засоби, якими оперує архітектор. Макет відкриває можливість більш повного, правильного зорового сприйняття архітектурного задуму. Будучи об'ємно-просторовим вираженням архітектурних ідей, макет дозволяє повніше уявити вертикальні проєкції (фасади і розрізи) і горизонтальні плани [3, с. 5].

Розглядаючи графічний дизайн, відзначимо, що це – художньо-проектна діяльність зі створення гармонійного та ефективного візуально-комунікативного середовища, в якому так само використовується проектне макетування.

Вельми цікавими для нашого дослідження є аргументи Т.А. Мазуриної, що висвітлює композиційні задачі, які вирішують студенти в процесі макетування:

- систему композиційних прийомів та засобів;
- образність форми;
- інформативність форми;
- розвиток уяви, фантазії, асоціативного та просторового мислення, зорового сприйняття

[5, с. 5–6]. Ґрунтовний аналіз досліджень та публікацій науковців щодо цієї теми дає змогу зробити висновки, що в процесі фахової підготовки дизайнерів робота з макетом дозволяє своєчасно долучити їх до дисциплінованого мислення й усвідомленої роботи з художнім матеріалом. Недостатньо уваги приділено становленню фахівця художнього профілю через призму вивчення фахових дисциплін.

Метою статті є обґрунтування вагомого значення макетування в процесі професійного становлення майбутнього фахівця з дизайну.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, дизайнер – це фахівець у галузі проектування предметного світу, формотворення виробів, необхідних для життєдіяльності людини, озброєний сумою різноманітних знань, здатний у конкретному матеріальному об'єкті реалізувати свої уявлення про соціальні потреби суспільства.

У даний час важко переоцінити значення, яке набуває професійна діяльність у сфері дизайну в сучасному суспільстві. Особливості праці фахівця з дизайну такі, що його особистісні характеристики та професійно-творчі якості є факторами, що визначають продуктивність взаємодії

з клієнтами (замовниками проектів), роботодавцями, а також ефективність професійно-художньої та комп'ютерно-графічної діяльності. Цим у свою чергу актуалізується значимість індивідуально-орієнтованої професійної підготовки дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Погоджуємось із О.П. Рудницькою, що розглядає студентський вік як важливий період у житті, коли молода людина засвоює основні принципи професійного кредо. У процесі навчання і практики відбувається формування професійних умінь і навичок, необхідних в організації навчально-виховного процесу і, зокрема, активізації креативного потенціалу особистості [7, с. 16].

Слід підкреслити, що особливості навчання у вищій школі вимагають від студента переорієнтування всієї його пізнавальної діяльності. Навчальні завдання спрямовані одночасно і на розуміння матеріалу, і на його запам'ятовування, і на цілеспрямовану актуалізацію для вирішення навчально-професійних завдань. Через це професіоналізуються всі пізнавальні процеси студента, відбувається спрямування на вирішення професійних завдань. Збагачується активний і пасивний словник студента завдяки оволодінню професійним понятійним апаратом. Професійної спрямованості набувають також пізнавальні якості і властивості особистості.

Ми розділяємо думку Т.В. Кудрявцева, який ґрунтовно досліджував проблему професійного становлення та розуміє його як одну з форм розвитку особистості, тому що суб'єкт діяльності, проявляючи себе у професійній діяльності, одночасно формує власне відношення до цієї діяльності, мотивів її виконання, тобто сприймає себе як «діяч», що постійно розвивається. Науковець виділяє такі основні етапи професійного становлення, які чітко не прив'язує до вікових періодів:

1) формування професійних намірів (абітурієнт);

2) професійне навчання (студент, випускник);

3) професійна адаптація (випускник) пов'язана зі знаходженням місця у виробничому колективі на першому місці роботи;

4) повна або часткова реалізація особистості в професійній діяльності характеризується розвитком задоволеності працею і становленням профпридатності.

На кожному з перелічених етапів відбувається динамічний розвиток еталонного образу професіонала, який, на думку науковця, не є «еквівалентом уявлення особистості про професію» [4, с. 58].

Цей образ є важливим показником змін критеріїв ставлення особистості до себе як до суб'єкта професійної діяльності. Таким чином, зрозуміло, що адекватне ставлення до професії зумовить у подальшому продуктивне професійне становлення.

Під час навчання у ВНЗ молоді люди вивчають дисципліни професійного циклу та оволодівають сукупністю знань, умінь та навичок. Важливою складовою частиною начального процесу є націленість практичних завдань на майбутню професійну діяльність. Пропедевтичному курсу макетування відводиться важливе місце в навчальному процесі, методика викладання дисципліни базується за принципом послідовного ускладнення навчальних завдань, що дозволяє перейти від репродуктивного методу навчання до активно-творчого підходу.

Важливим є той факт, що практичні завдання зі створення макетів різних об'єктів дизайну сприяють неординарності мислення молодих фахівців та індивідуальності підходів до розроблення авторських графічно-пластичних та об'ємних композицій; формують навички самостійної роботи, що розвиває композиційне мислення і творчу індивідуальність; знайомлять із сучасними матеріалами і технологіями; виховують у студентів вміння будувати свою роботу послідовно і поетапно, максимально наближуючи до реальних умов фахової діяльності.

Слід відмітити, що на початкових етапах проектування, макет як об'ємна форма ближче, природніше і доступніше в процесі сприйняття для студентів. Макетна практика, завдяки безпосередньому сприйняттю об'єкта, прямому контакту з ним шляхом безпосередніх предметних дій, на ділі виявляється дієвим дидактичним засобом збагачення чуттєвої практики майбутнього дизайнера, розвитку в нього просторової форми мислення.

Таким чином, можна підсумувати, що макетування розвиває здатність фіксувати свою думку, візуально сприймати й оцінювати рішення. Така діяльність підвищує ефективність сенсорного апарату людини, збільшує можливості сприйняття. Таким чином, абстрактне мислення отримує опору в наочності – студент творчо освоює метод композиційного формоутворення.

Нам імponує точка зору Н.П. Нікітіної, яка визначає основні цілі макетної практики:

– сприяння творчому пошуку студента-дизайнера;

– геометрично-наочна перевірка об'ємно-просторової, композиційної та конструктивної побудови об'єкта або групи об'єктів;

– слугує предметною ілюстрацією для контрольної перевірки кінцевого результату проектування [6, с. 11].

Вищевикладене дозволяє зауважувати, що макетування є важливою сферою навчальної композиційної діяльності, що стимулює у студентів здатність чуттєвого пізнання і формування сенсорної культури майбутнього дизайнера.

На сучасного фахівця з дизайну покладена важлива місія створювати корисні, привабливі речі в промисловому, графічному дизайні, архітек-

турі та інших видах дизайну. Ефективна макетна практика, сплавляючи воедино процес оцінки оком, мозком і рукою, дозволяє майбутнім фахівцям з дизайну виробити загострене сприйняття до візуальних невідповідностей, негармонійних співвідношень елементів композиції та одночасно розвинути вміння робити висновки та здійснювати відбір варіантів своєї діяльності.

Отримані знання в процесі навчання будуть корисні в різноманітних творчих пошуках, тому що процес макетування сприяє розвитку творчого мислення і технічної інтуїції студента, інтелектуальному становленню особистості.

Не можна недооцінювати впровадження комп'ютерних технологій у дизайнерський процес. На сьогоднішній день традиційні візуально-графічні засоби проектування в дизайні оптимально поєднуються з інноваційними технологіями – комп'ютерно-графічними редакторами та системами (Adobe Photoshop, Corel Draw, Adobe Acrobat, Page Maker, Adobe Illustrator, Corel PHOTOPAINT).

Враховуючи той факт, що сучасний ринок товарів насичений великою кількістю продукції різноманітного походження, в українських дизайнерів є можливість проявити себе на достойному рівні у сфері дизайну рекламної і пакувальної продукції, промислового дизайні та дизайні архітектурного середовища.

Тому завданням сучасної дизайн-освіти є підготовка конкурентоспроможних фахівців і розвиток соціального замовлення на український дизайн-продукт.

Висновки та пропозиції. Отже, проблема якісної фахової підготовки майбутніх дизайнерів залишається актуальною в сучасному суспільстві. Навчально-виховний процес у сфері дизайнерської освіти володіє системою усталених концептуальних, теоретико-методичних орієнтирів, що спрямовані на практичну підготовку. Зміст освіти у сфері дизайну має інтегративний характер і поєднує форми і засоби формування провідних для дизайнера якостей, а саме здатності до новизни, до креативного бачення форм і властивостей об'єкта проектування.

На нашу думку, для професійного становлення дизайнера важливим компонентом у навчально-виховному процесі є макетування, яке знайомить студента з основними положеннями архітектонічних мистецтв, процесами формотворення об'єктів предметно-просторового середовища, методами роботи над площинною та об'ємно-просторовою композицією і допомагає набутти професійних навичок для створення нових формоутворень у композиції, дає уявлення про просторові зв'язки і відносини елементів композиції, а також дає можливість студенту зосередити в майбутньому свою увагу на творчі проблеми композиційної будови об'єктів предметно-просторового середовища. Таким чином, практичні завдання з дисципліни дають змогу відпрацювати отримані знання та навички і чинять плідний вплив на професійне становлення майбутніх фахівців з дизайну.

Список використаної літератури:

1. Бодрова Т.О. Аксиологічні орієнтири підготовки майбутніх викладачів мистецьких дисциплін. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2013. № 1. С. 162–163.
2. Даниленко В.Я. Дизайн : підручник. Харків : ХДАДМ, 2003. С. 279.
3. Калинин Ю.М., Перькова М.В. Архитектурное макетирование : учеб. пособие. Белгород : БГТУ, 2010. С. 5.
4. Кудрявцев Т.В. Психологический анализ динамики профессионального самоопределения личности. *Вопросы психологии*. 2003. № 3. С. 58.
5. Мазурина Т.А., Халиуллина О.Р. Макетирование в графическом дизайне : учебное пособие. Оренбург : ГОУ ОГУ, 2005. С. 5–6.
6. Никитина Н.П. Аналитический метод изучения архитектурной композиции. *Научно-технический журнал Вестник МГСУ*. 2010. № 1. С. 11–13.
7. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька : навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2005. С. 16.

Kozelets T. Modeling as a mean of a future design specialist professional becoming

Current trends of design education development in Ukraine with the priority in training highly qualified design specialists able to creativity and novelty have been considered in the article.

It is revealed that modern higher education needs a benchmark aimed at the needs of the current market, approximating to European quality, which increases the demand for the training of highly skilled design specialists.

Formulated the specifics of design activities, consisting in the design of the objective world, the formation of products necessary for human life.

Analysis of theoretical works of domestic and foreign specialists concerning modeling application in teaching and educational process in different types of design: industrial, graphic and architectural has been carried out.

Fruitful influence of practical activity on models creation, which promotes formation of spatial thinking and skills of perception of forms plasticity; formation of a sense of harmony and aesthetics; formation of the creative vision of a problem and solutions irregularity; development of figurative thinking and spatial imagination; development of visual thinking and logic; development of creative individual method was proved.

The essence of professional becoming, as one of the forms of personality development, where the subject of activity manifests itself in professional activity and at the same time forms the proper attitude towards this activity, motives for its implementation was determined.

It is emphasized that when training in higher education institution when performing practical tasks the student simultaneously perceives the educational material, understands, memorizes and applies it for solving educational and professional tasks. Because of this all the cognitive processes of the student are professionalized, the active and passive vocabulary is enriched. Professional orientations acquire also cognitive qualities and personality traits. Practical tasks in creating layouts of various design objects contribute to the extraordinary thinking of young professionals and the individuality of approaches to the development of author's graphic-plastic and bulk compositions; form the skills of independent work, developing compositional thinking and creative individuality; get acquainted with modern materials and technologies; bring students the ability to build their work consistently and in stages; as close as possible to the real conditions of professional activity.

The author emphasizes that the modeling in the process of a future design specialist professional becoming, assumes greater importance in combination with modern computer technologies, and allows implementing audacious designer concepts and helps Ukrainian designers to show themselves at a decent level in modern market conditions.

Key words: *design education, designer, types of design, professional becoming of a specialist, model, modeling.*